

СТАНОВИЩЕ

на Съюза на съдиите в България
относно Проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт,
обявен на 29.06.2015 г.

Съюзът на съдиите в България последователно и активно е отстоявал тезата за необходимост от дълбока и същностна реформа на модела на управление на съдебната власт, доколкото функцията на настоящия модел са пречките пред пълноценното утвърждаване на върховенството на закона и правовата държава, съществуващите проблеми с ефективността на правосъдието и ниската степен на общественото доверие в него. Многократно и в докладите на Европейската комисия до Европейския парламент и съвета относно напредъка на България по Механизма за сътрудничество и проверка е посочвано, че е необходимо да се предприемат и приложат мерки, които да ускорят процесите на реформа в насоките: независимост, отчетност и етика на съдебната власт, ефикасност на съдебната система. Гарантирането на независимостта на съдебната власт и възстановяването на доверието в нея изискват решителни действия, които ефективно да доведат до премахването на политическия натиск върху съда, до неутрализирането на влияния от икономически и властови лобита, до преодоляването на вътрешно-системните форми на нерегламентирано въздействие по административен път и елиминирането на конфликтите на интереси и търговията с влияние. В този смисъл и заявяваме принципната си подкрепа за осъществяването на възприетия в проекта подход за дълбоки и широкообхватни изменения на начина на конституиране и устройство на Висшия съдебен съвет; утвърждаването на принципа на участие на магистратите в осъществяването на основните направления от дейността му; стимулирането на съдийското самоуправление; усъвършенстването на системата на атестиране на магистратите и на процедурите за тяхно първоначално назначаване и повишаване; създаването на работещи механизми за прилагане на правилата за етично поведение, за укрепване на интегритета на съдиите и прокурорите; преодоляването на несъвършенствата на дисциплинарното производство.

Оценяваме положително предвидените в законопроекта промени на структурата и статута на Висшия съдебен съвет, както и на начина на избор на членовете му. Съществен инструмент за гарантиране на независимостта на съдебната власт и ефективното ѝ управление е създаването на гаранции, че въпросите за статуса на съдии и прокурори ще се решават по самостоятелен начин. Това се налага от спецификите на магистратските длъжности и най-вече от необходимостта да се гарантира независимостта на съда според стандартите на чл. 6 ЕКПЧ, тъй като прокуратурата се установява като страна по обвинението в съдебната фаза на наказателния процес. Наред с това, различната роля на съда и прокуратурата, различията в устройството и функционирането им (напр. йерархичната структура на прокуратурата), налагат различен подход при администрирането им. По тези принципни съображения подкрепяме заложеното в проекта разделяне на ВСС на две колегии – съдийска и прокурорска, които съответно да осъществяват самостоятелно функциите по чл. 130, ал. 6, т. 1-2 от Конституцията на Република България (КРБ), управлявайки дейността на съдебната власт без да засягат независимостта на нейните органи. Предложеното разрешение е съобразено със стандарта, утвърден в редица документи на авторитетни

европейски институции, съобразно който независимостта на съда предполага отделно уреждане на въпроса за статута и управлението на съдии и прокурори¹.

За да се постигне съответствие с посочения стандарт и да се преодолее опасността от манипулиране или неправомерен натиск, е необходимо още в съдийската колегия съдиите, избрани от съдии, да съставляват болшинство.² В тази насока, в хода на обсъждането на проекта между членовете на ССБ, някои от нашите колеги изразиха и становища, че посочените европейски препоръки, доколкото изискват това болшинство да е „значително”, налагат преосмисляне на съотношението между членовете на съдийската колегия, избирани съответно от съдиите и от Народното събрание. Това може да стане и с оглед предстоящото обсъждане от законодателя и на законопроекта за изменение на Конституцията.

Подкрепяме предвиденото с § 9 и § 37 от проекта разширяване на обема от информация, предоставяна в процеса на номиниране от народните представители на кандидати за членове на ВСС, за главен инспектор и за инспектори в ИВСС. Считаме, че представянето на информация за процеса на номиниране на кандидатите за тези длъжности реално ще допринесе за повишаване на прозрачността на избора, за проведените консултации от номиниращите и за субектите, чиито становища са повлияли за вземане на решението за излъчване на конкретната кандидатура. В хода на обсъждането на настоящето становище членове на ССБ изразиха и мнения, че за отслабване на политическото влияние при избора на членове на ВСС и на ИВСС от страна на Народното събрание следва да се предвиди изрична възможност в ЗСВ и да се уреди процедура, съгласно която на вниманието на народните представители да се предлагат кандидатури от страна на организации на гражданското общество, от университети и от съсловни организации на юристи.

Категорично подкрепяме проекта и в частта му, с която се въвежда пряк избор от страна на Общото събрание на съдиите на членовете на ВСС от професионалната квота. За такова разрешение ССБ винаги е настоявал, воден от убеждението, че само прякото и всеобщо упражняване от страна на съдийската общност на избора на членове на ВСС осигурява автентичното представителство на професионалната общност в този орган, чрез излъчването по възможно най-демократичен начин на ползващите се с доверието на своите колеги най-добри кандидати.

В хода на обсъждането на проекта сред членовете на ВСС бяха изразени становища за въвеждане на пропорционално представителство на различните по степен

¹ В Становище № 515/2009 на Европейската комисия за демокрация чрез право (Венецианската комисия) се констатира, че обединяването на правомощия на съдии, прокурори и следователи в един съдебен съвет (като правомощия за назначаване и наказание) е проблематично и следва да се преразгледа; Резолюция № 1730 (2010) на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа (т. 7.2.2.) изисква създаване на гаранции, че съдиите, прокурорите и следователите не се намесват в техните съответни дейности в системата на Висшия съдебен съвет; Препоръка Rec(2000)19 на Съвета на министрите по въпроса за ролята на прокуратурата в системата на наказателното правосъдие подчертава задължението на държавата да “вземе подходящи мерки, които да гарантират, че законовият статут, компетентността и ролята на прокурорите в процедурата са установени от закона и по начин, който не допуска възникването на основателни законови съмнения за независимостта и безпристрастието на съдиите”; Становище № 12 (2009) на Консултативния съвет на европейските съдии (КСЕС/ССЈЕ) и Становище № 4 (2009) на Консултативния съвет на европейските прокурори (КСЕП/ССРЕ) на вниманието на Комитета на министрите към Съвета на Европа за отношенията между съдиите и прокурорите отчитат като основно условие за безпристрастност на съдиите по отношение на страните в съдебното производство постулират гарантирането на разделение на функциите.

² Становище № 10 (2007) на Консултативния съвет на европейските съдии (КСЕС/ССЈЕ)

съдилища в професионалната квота на съдийската колегия на ВСС. Тези предложения следва сериозно да се обсъдят, доколкото практиката в различни европейски държави познава такова разрешение, чийто разум е всяко едно от различните нива от системата на съдилищата да бъде справедливо представено в съвета, за да бъдат отчитани при вземането на управленски решения на всички специфични интереси при възможно най-всеобхватна достоверна информация за ситуацията и съществуващите проблеми в различните по степен съдилища.

Нуждае се от известно прецизиране предвидената уредба на свикването и провеждането на общите събрания за избор на членове на ВСС от съдиите, прокурорите и следователите. Така например следва да се синхронизират минималните срокове, предвидени в предлаганите с § 12 от проекта изменения на чл. 21, ал. 1, ал. 2 и ал. 4 на ЗСВ, доколкото хипотетично първата от посочените разпоредби дава възможност ВСС да определи срок за представяне на предложения за избор на членове равен или надвишаващ минимално месец преди съответното общо събрание, а ал. 2 и ал. 4 предвиждат като минимален срок за издигане на кандидатури и тяхното обявяване на интернет страницата на ВСС два месеца преди провеждането на същото събрание. На следващо място, от съдържанието на предвиденото с § 16 от проекта изменение на чл. 23, ал. 8 от ЗСВ не става ясно дали в хода на провежданите общи събрания за избор за членове на ВСС кандидатите ще отговарят само на поставените им в хода на тази събрания въпроси на свои колеги или и на въпросите, изпратени по реда на чл. 22, ал. 3. Има нужда от прецизиране и предлаганата разпоредба на чл. 23, ал. 10, доколкото използваното в нея единствено число относно успешния избор на кандидат не съответства на характера на избора на повече от един членове на ВСС.

Считаме, че предвидените с § 26 от проекта изменения, въвеждащи явно гласуване при вземане на решенията от страна на колегиите и пленума, както и недопускането на въздържане от гласуване реално ще допринесат за осъществяване на функциите на ВСС по открит и отговорен начин. Дейността на съдебните съвети в предходните години ясно показва, че тайното гласуване не е инструмент, осигуряващ свободното и съответстващо на изискванията за отчетност изпълнение на правомощията на членовете им. Тайното гласуване не позволи и в множество случаи решенията на ВСС да отговарят на законовото изискване за мотивираност.

ССБ многократно е изразявал позиция, че настоящият модел на ВСС като постояннодействащ, не оправда очакванията за по-добро управление на съдебната власт. Той доказва редица слабости и задълбочи системните проблеми. Постояннодействащият му статут доведе до откъсване от основната функция на съдиите, прокурорите и другите членове, излъчени от Народното събрание, за дълъг период от време. Затова при проведените избори за членове на сегашния и предходния състави на ВСС се наблюдаваше нежелание повече утвърдени професионалисти, ползващи се с авторитет и безупречна репутация, да бъдат номинирани за кандидати, основано на опасението, че те ще се дисквалифицират през продължителния мандат, в който няма да изпълняват основните си трудови функции. Откъсването на членовете на съвета от съдебната работа доведе и до загуба на автентичните връзки с магистратската общност, неразбиране и дистанциране от актуалните ѝ проблеми, бюрократизиране на органа и най-вече - задълбочава възможностите за задкулисно лобиране. Затова подкрепяме предложената промяна на модела на ВСС, която предвижда, че членовете на съвета не се откъсват от основните си функции и среда, съчетана със създаването на помощни консултативни органи към него – постоянни комисии с участие на магистрати, избрани от съответните общи събрания.

В хода на обсъждането между членовете на ССБ на настоящето становище бяха отправени препоръки в следните насоки на предвидените с § 29, § 30 и § 31 от проекта допълнения в ЗСВ относно конституирането и дейността на постоянните комисии.

Наложително е броят на членовете на всяка една от комисиите да е законоустановен, за да е ясна числеността на излъчваните от общите събрания членове на тези комисии. В противен случай би следвало да се проведат отделни събрания – първо за избор на членове на ВСС и след вземане от страна на конституираните след този избор колегии относно броя на членовете на постоянните комисии, да се проведат нови общи събрания за избор на членове на тези комисии. Организацията на провеждането на общи събрания на съответните професионални магистратски общности е сложна и скъпа дейност и в този смисъл целесъобразно е в рамките на общите събрания за избор на членове на ВСС да се извърши и изборът на членове на постоянните комисии. От законопроекта не става ясно и дали такава е била водещата му логика, доколкото предлаганото съдържание на разпоредбата на чл. 37, ал. 5 предполага избиране на по-широк кръг от магистрати като членове на постоянните комисии, част от които да попълват състава им в рамките на едногодишния си мандат и след това да бъдат заменени от други от избраните от същия кръг. В същото време в разпоредбата на чл. 37а, ал. 3 се използва понятието “мандат на комисиите” и се предвижда свикване на общи събрания за избор на членове на тези комисии за всеки отделен мандат. В този смисъл следва да бъде изрично уточнено дали мандатът на комисиите е различен от едногодишния мандат на членовете им и да бъде внимателно обсъдено дали да се провеждат всяка година общи събрания за избор на членове на тези комисии или такъв избор да се извършва при избора на членове на ВСС чрез излъчване на необходимите за съответния брой едногодишни мандати членове на постоянните комисии.

Доброто администриране на съдебната власт зависи не само от устройството и дейността на ВСС, но и от начина, по който се организира дейността в съдилищата. ССБ последователно е отстоявал позицията, че председателите на съдилищата не следва да бъдат лица, притежаващи властови ресурс спрямо останалите съдии, а да са „първи сред равни”. Това предполага както промяна в начина на излъчване на кандидатури за председателските длъжности, така и преосмисляне на управленския модел в съдилищата. Ето защо подкрепяме утвърждаването с проекта на общите събрания на съдиите като компетентни да номинират кандидатури за председатели на съдилища и същевременно да взимат активно участие в решаването на основните въпроси по организацията на дейността на съответните органи на съдебната власт. В хода на дискусиата между членовете на ССБ бяха изказани различни мнения дали е най-удачен възприетият в проекта модел на номиниране на кандидатури за председатели на съдилища от общи събрания между останалите съдилища от съответния съдебен район и по-горния съд или решаването на въпроса за номиниране на кандидат за председателска длъжност да е в компетентността на общото събрание на съдиите само от съответния съд. Аргумент за второто разрешение е, че колегите на кандидата от съда, в който той работи, познават най-добре личностните и професионалните му качества, докато съдиите от по-горните съдилища имат представа най-вече за уменията на този кандидат от неговите актове, а съдиите от останалите съдилища от съответния съдебен район не винаги познават както кандидата, така и спецификата на съда, за чиито председател той ще бъде номиниран.

Преосмислянето на досегашния модел на управление на съдилищата предполага и ограничаването на възможностите за създаване на т. нар. „съдебна номенклатура”. В този смисъл и следва да бъде оценена положително въвежданата с проекта /§ 94/ максимална продължителност за заемане на управленска длъжност от два

последователни мандата, включително и в различни органи на съдебната власт. Такова едно изменение на закона ще съответства напълно и на действителния смисъл на нормата на чл. 129, ал. 6 от Конституцията на Република България. С ограничаването на броя на последователно заеманите мандати не се засяга по никакъв начин мотивацията за професионално развитие, тъй като то не следва да се изразява единствено в заемането на административни длъжности. От друга страна, продължителността на два последователни мандата осигурява в достатъчна степен необходимото време за реализация на добри управленски концепции. В хода на обсъждането на настоящето становище бяха направени предложения за допълнения на ЗСВ, които да насърчават съдиите от съответния съд да се кандидатираат и да бъдат номинирани за административни длъжности, като имат предимство за заемане на такива длъжности пред кандидатури на съдии, които не са работили в съответния съд и особено пред съдии от по-долни съдилища.

Следва да бъдат оценени положително предлаганите в проекта разширени правомощия на общите събрания на съдиите по отношение на дейността на съответните съдилища. Съдийското самоуправление е един от инструментите за отстояване на независимостта и повишаване на отговорността на съдиите³. Предлаганите промени не се изразяват в просто „овластяване” на общите събрания за сметка на управленските правомощия на председателите. Съдиите от един съд в най-добра степен познават спецификата му, както и професионалните и личностни качества на своите колеги и на съдиите от по-долните съдилища, поради което и се предполага, че именно общите събрания ще решават по компетентен и обективен начин въпросите по излъчването на заместници на председателите и ръководители на отделения, определянето на процента на натовареност на ангажираните с управленска дейност съдии и командироването на съдии от други съдилища.

Проектът за изменения и допълнения на ЗСВ предвижда и значителни промени в уредбата на конкурсите за назначаване и повишаване, както и за атестиране на съдиите, прокурорите и следователите. Както вече беше посочено, ССБ подкрепя укрепването на административния капацитет на съответните колегии на ВСС чрез конституиране на постоянни комисии от командировани магистрати. Следва положително да се оцени и възлагането на дейността по организиране и провеждане на конкурсите на съответните комисии към колегиите на ВСС. Подкрепа от мнозинството от професионалната общност се изразява и по отношение на отпадането на събеседването в конкурсите за повишаване, защото при проведените досега конкурси в този формат то, повече или по-малко, се изразяваше в своеобразно устно изпитване на кандидатите.

При обсъждането на настоящето становище членове на ССБ обърнаха внимание на специфични въпроси, които се нуждаят от по-конкретна или прецизна уредба в областта на конкурсите. На първо място следва изрично да се предпише дали членовете на конкурсните комисии се определят от състава на съответната комисия по атестирането и конкурсите или съставите на конкурсните комисии могат да бъдат попълвани и от други съдии, прокурори и следователи. Това следва да стане след преценка на броя на всички конкурси, които годишно трябва да се провеждат, необходимата времева ангажираност на членовете на конкурсните комисии с тази дейносту като тя се съпостави с времето, необходимо за осъществяване на атестационната дейност, в която също ще са ангажирани членовете на комисииите по атестиране и конкурси. Следва да се съобрази и необходимостта конкурсните комисии, провеждащи конкурси за повишаване, да се състоят от съдии и прокурори от по-горен

³ В този смисъл т. 13 на **Становище № 2 (2001) на Консултативния съвет на европейските съдии (Ксес) с оглед ефективността на съдебната власт и член 6 на Европейската конвенция по правата на човека.**

орган на съдебната власт спрямо тези, в които работят кандидатите. В рамките на обсъждането на настоящето становище като спорно беше оценено изискването на проекта кандидатите за младши съдии да представят поне две препоръки от преподаватели по правни науки или действащи юристи. Сегашната система на правно образование и на провеждане на стажа на съдебните кандидати не позволяват нито на преподавателите, нито на практиците, при които същият стаж се провежда, да придобият достоверна представа за нравствените и професионални качества съответно на дипломантите и стажантите, нито за социалните им умения или нагласи. Нееднозначно се възприема от съдийската общност предвиденото в проекта есе по актуален въпрос, като част от писмения изпит за назначаване на младши съдии и младши прокурори. Преобладаващите мнения са, че следва да се предвиди друга форма за проверка на социалните и личностни нагласи на кандидатите за тези длъжности.

По отношение на уредбата на конкурсите за преместване и повишаване в хода на обсъждането на настоящето становище бяха изразени мнения, че следва въвеждането на новия ред за провеждането на тези конкурси да се съобрази с факта, че изготвяните досега атестации не отразяват достоверно и обективно професионалните качества на атестираните и поради това не осигуряват необходимата за сравняване на кандидатите за преместване и повишаване информация. В тази насока следва да предвиди задължително извършване на проверка от страна на конкурсната комисия на работата на кандидатите, които не са атестирани по новия ред, както по отношение на представителна извадка от постановените съдебни актове, така и по отношение на организацията на работата му, съобразно обективните данни, съдържащи се в разгледани и неприключили дела.

ССБ подкрепя централизирането на дейността по атестиране на съдиите, прокурорите и следователите чрез съсредоточаването на отговорността за извършването ѝ в постоянните комисии по атестиране и конкурси. Практиката досега показва, че изготвяните от помощните атестационни комисии атестации се изготвят незадълбочено и при прилагане на неясни критерии. Причина за това е, че членовете им не разполагат с необходимото време да извършат нужното проучване за оценка, а и не прилагат унифицирани критерии за оценка. Съществено достижение на проекта е преосмислянето на дейността по атестиране, чрез утвърждаването ѝ като непрекъснат процес и обезпечаването ѝ с възможно най-широк обем информация за дейността на атестираните магистрати. Следва да се оцени положително и обобщаването с § 127 на проекта на имащите действително значение на критерии за атестация аспекти от дейността на магистратите: правни познания и умения за прилагането им; умения за оптимална организация на работата и нравствените качества. Предмет на дискусия сред членовете на ССБ е дали не следва да бъдат уредени в закона и показателите, по които да се оценяват магистратите в аспектите на тези критерии. Бяха изразени становища, че с оглед фокуса върху атестирането на конкретната дейност на оценявания магистрат основно значение има преценката на правната сложност на разгледаните от него дела и качеството на работа при решаването им.

Като усъвършенстване на действащия в момента режим следва да се отчетат предлаганите промени в дисциплинарното производство. Чрез възлагането на провеждането на производството от дисциплинарен състав от членове на постоянните комисии за дисциплинарна отговорност и оправомощаването на този състав да оправя предложения до съответната колегия на ВСС за налагане на по-тежките дисциплинарни наказания се премахва възможността едни и същи членове на съвета едновременно да предлагат образуване на дисциплинарно производство, да участват в провеждането му и да предлагат налагане на дисциплинарно наказание, а накрая и да вземат решения за това. В същото време остава възможността членове на ВСС да предлагат образуване на

дисциплинарно производство и да участват във вземането на решение за налагане на наказание, в които случаи отново под въпрос би се поставило наличието на безпристрасност при решаването на дисциплинарните дела. В този смисъл ССБ е изразявал становище, че разглеждането и решаването на дисциплинарните производства следва да се възложи на ВКС, като ВСС бъде субект, който предлага образуване на такива производства и участва в тях, поддържайки тези предложения.

Принципна подкрепа заслужава поставянето на въпросите за интегритета и установяването и предотвратяването на конфликт на интереси като един от акцентите на предлаганите изменения на ЗСВ. Съществуващото ниско обществено доверие към органите на съдебната власт е резултат от недостатъчната активност за извършване на необходимите действия за идентифициране и противодействие на уронващи престижа на съдебната власт прояви, на корупционни практики и конфликт на интереси. За професионалната общност обаче не е ясно как точно предвиденият с проекта усложнен и разширен механизъм за деклариране на имущество и обстоятелства, сочещи конфликт на интереси, ще доведе до качествена и резултатна промяна в сравнение със съществуващите до момента задължения за подаване на такива декларации по реда на Закона за публичност на имуществото на лица, заемащи висши държавни и други длъжности и на Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси. Затова е налице и скептицизъм, че само по себе си декларирането на разширен обем обстоятелства от имуществен и семеен характер ще доведе до идентифицирането на тези съдии, прокурори и следователи, които са се облагодетелствали неправомерно от осъществяването на служебните си функции. Преобладаващото мнение сред съдийската общност е, че следва да се подлагат на завишени изисквания за деклариране на определени обстоятелства и на проверка конкретни магистрати, за които са налице индикации за възможно корупционно или сочещо на конфликт на интереси поведение. В хода на обсъждането на настоящето становище бяха изразени мнения, че за да може декларирането да е ефективен инструмент за разкриване и предотвратяване на корупционно поведение, следва органите, пред които декларациите се представят, да имат необходимия инструментариум да извършват професионално задълбочени проверки за съответствие между декларираните обстоятелства и действителното имуществено състояние на декларатора.

Като положителни се определят от членовете на ССБ предвидените в проекта изменения и допълнения на института на командироването. Общото мнение на професионалната общност е, че следва командироването да не се използва за заобикаляне на установения ред за кариерно развитие и в този смисъл ограничаването на срока за командироване принципно е правилно. Същевременно се изказват възражения относно конкретната продължителност на предвидения в проекта максимален срок за командироване от шест месеца, доколкото същият не е съобразен с нормалния цикъл на разглеждане и решаване на делата, особено наказателните. Командироването за такъв срок би създавало трудности и за командирования магистрат, и за съда на командироване и за съда, в който е постоянното работно място на командирования. В тази насока бяха отправени предложения командироването да се ограничи до завръщането на титуляра на съответната длъжност или заемането ѝ с конкурс. Бяха направени предложения и за прецизиране на уредбата за вземане на решения за командироване, като компетентността за това да се възложи само на съдиите от съответните отделения на съдилищата, в които е необходимо командироване на съдия от по-долен съд. В хода на обсъждането на настоящето становище бяха направени и възражения към предвидената в проекта /§ 55/ компетентност на общото събрание на съда, в който е необходимо да бъде командирован младши съдия, да вземе решение за командироването му, като беше

предложено в този случай решението за командироване да се взема от общото събрание на съответния окръжен съд, в който младшият съдия е работил и е показал своите професионални качества и умения.

При обсъждането на настоящето становище бяха изразени мнения и направени предложения и по отношение на предвидените в проекта изменения в правилата за обучението на младшите съдии и дейността на НИП. Необходима е допълнителна регламентация на реда за изготвяне и компетентността за това на предвидения с § 151 от проекта психологически профил на обучаваните в НИП младши съдии и младши прокурори. Следва да се допълни и предвиденото с § 152 изменение на чл. 259 от ЗСВ, като бъде ясно дефиниран предметът на задължителното обучение в НИП преди първоначално назначаване.

Положително следва да бъдат оценени предвидените с проекта изменения и допълнения на стажа за придобиване на правоспособност. В тази насока бяха отправени предложения за по-подробна регламентация на въпросите при неуспешно преминаване на изпита за правоспособност – да се уточни къде следва да се провежда и при каква програма допълнителният тримесечен стаж; да се обвърже изпълнението на стажантските планове с допускането за явяване на практико-теоретичен изпит; да се посочат нивата от съдилища, в които ще има стажантски програми; да се уреди със закона възможност на стажантите да бъдат възлагани функции на съдебни помощници.

ССБ оценява положително предвидените в ЗИД на ЗСВ промени относно подбора на съдебните заседатели. Съдебните заседатели са пълноправни членове на съдебния състав и като такива участват наравно със съдията при ръководенето на съдебния процес и постановяването на съдебни актове. Те обаче „не подлежат на същите кодекси и правила като съдиите, които са част от редовния корпус на съдиите; нито са част от съдебната йерархия или от нейните дисциплинарни и етични правила“⁴. В същото време са подложени на идентични опасности от неправомерно влияние като съдиите⁵. Затова е от изключителна важност законът да предвижда гаранции за тяхната независимост и безпристрастност, за да се създадат всички необходими предпоставки за справедлив процес съобразно изискванията на чл. 6 ЕКПЧ. Практиката показва, че досегашният подбор на съдебните заседатели може да предизвика съмнения относно тяхната политическа обвързаност и почтеност, като същевременно уредбата не създаваше предпоставки селекцията да е такава, че да постига целта на закона – представителство на широк спектър от различни обществени групи и професии. Поради това ССБ подкрепя предвидените в законопроекта промени, които целят създаването на ясни и достатъчно конкретизирани правила за провеждането на обективен и прозрачен подбор на съдебни заседатели – обявление в медиите за откриване на процедурата, което разширява популяризирането ѝ; изискуемият набор от документи, които кандидатите следва да представят, за да докажат своята човешка състоятелност и почтеност; публикуването и изслушването на съдебните заседатели като ефективно

⁴ Становище № 15 на КСЕС относно специализацията на съдиите

⁵ Становище № 12 на КСЕС относно отношенията между съдиите и прокурорите:

5. Ролята на съдиите (а където е приложимо и на **съдебните заседатели**) е да отсъждат правилно по дела, внесени за разглеждане пред тях от прокурорската служба, **без да се поддават на неправомерно влияние от страна на прокуратурата, на защитата или на друга страна.**

73. Отразяването в медиите на дела, които са във фазата на разследване или в съдебна зала, може да придобие характера на нападателна намеса и да окаже **неправомерно влияние и натиск върху съдиите, съдебните заседатели и прокурорите, които са натоварени с делото.**

Решение на ЕСПЧ по делото **Henryk Urban and Ryszard Urban v. Poland**, no. 23614/08, 30 ноември 2010 г. в което Съдът посочва, че гаранциите за независимост се отнасят за „съдия или друго длъжностно лице, оправомощено по закон да упражнява съдебни правомощия“, споменати в чл. 5 § 3 от Конвенцията"

средство за прозрачността на процеса на излъчване на кандидатите от общинските съвети. Категорично подкрепяме предложената разпоредба на чл. 67, ал. 3, според която съдебните заседатели не могат да работят в разследващите органи и органите от системата за национална сигурност, тъй като тази несъвместимост е призната в практиката на ЕСПЧ като основна гаранция за независимост на съдебния състав по чл. 6 ЕКПЧ⁶.

Намираме за необходимо създаването на новата разпоредба на чл. 230а, защото тя напълно съответства на редица международни стандарти⁷, които изискват като основна гаранция за институционалната независимост на съда съдиите да бъдат наказателно и граждански неотговорни за същинската им правораздавателна дейност. Предложените изменения в чл. 230 и създаването на новата разпоредба на чл. 230а са необходимите законови гаранции за независимостта на съдебната власт. Предвидените ясни времеви рамки, в които съдия, прокурор и следовател може да бъде привлечен като обвиняем, ще преодолеят реалния риск, констатиран и в практиката на Върховния административен съд по жалби срещу отстраняване на магистрати от длъжност заради висящи наказателни производства, чрез забавяне на наказателното производство да се създават предпоставки за зависимост на разследваните магистрати и да се уронва авторитета на правосъдието. Същевременно предвидената в чл. 230а процедура за даване на разрешение от съответната колегия на ВСС за привличане на съдия, прокурор и следовател като обвиняем е адекватна мярка за защита на конституционно гарантираната наказателна неотговорност за техните служебни действия и за постановените от тях актове, тъй като ще допуска наказателно преследване само за поведение извън границите на функционалния имунитет или за умишлено служебно нарушение. Комплексното действие на предварителното разрешение за повдигане на обвинението от страна на ВСС, който има законово задължение да гарантира независимостта на съда, и обвързването на правомощията на разследващите органи с конкретни времеви рамки е годин способ за защита на личната независимост на съдиите, прокурорите и следователите, защото отчита фактическите специфики на националния контекст и особеностите на дейността по повдигане на обвинения без предвидени форми за обществен и съдебен контрол (критично обсъдени от ЕСПЧ в делото Николова, Илишков и др.).

В обобщение, бихме искали да посочим, че предлаганите с проекта изменения и допълнения на Закона за съдебната власт реално биха допринесли за реформиране на модела на управление и на основните области на администриране по отношение на Висшия съдебен съвет, съдилищата и прокуратурата. Предвижданите промени са взаимно свързани и са израз на цялостен подход за осъществяване на съдебна реформа. И проведеното между членовете на ССБ вътрешно организационно обсъждане на проекта, и продължаващата дискусия в професионалната общност дават необходимите насоки за прецизиране и преосмисляне на конкретните предлагани законодателни решения. В този смисъл призоваваме Министерството на правосъдието да отчете

⁶ Вж. **Findlay v. the United Kingdom**, no. 22107/93, 25 февруари 1997

⁷ Т. 66-71 от Препоръка СМ/Rec(2010)12 на Комитета на министрите до държавите-членки относно съдиите: независимост, ефективност и отговорности (приета от Комитета на министрите на 17 ноември 2010 г. на 1098-ма среща на заместник-министрите), т. 20-22 от Магна Харта на съдиите (Основни принципи), приета от Консултативния съвет на европейските съдии (КСЕС) на 17-19 ноември 2010 г., т. 5.1. от Европейската харта за статута на съдиите, приета през 1998 г., § „В. Наказателна, гражданска и дисциплинарна отговорност на съдиите“ от Становище № 3 на КСЕС относно принципите и правилата, определящи професионалното поведение на съдиите, в частност етика, несъвместимо поведение и безпристрастност, прието на 19 ноември 2002 г., т. 16 и 17 от Основните принципи на ООН за независимостта на съдебните органи (утвърдени на 29.11.1985 г.)

настоящото становище, както и изразените от отделни магистрати и от различни съдебни органи в хода на обсъждането на проекта мнения при изготвянето на окончателния вариант на законопроекта и внасянето му в Народното събрание. Призоваваме и народните представители да проявят дължимото отговорно отношение и да подкрепят провеждането на предлаганата цялостна съдебна реформа, независимо от партийните си пристрастия и политическа принадлежност. Само по този начин последователно и реално ще бъде наложена волята за извършване на необходимите промени, демонстрирана при одобряването на Стратегията за продължаване на реформата в съдебната система.

Съюз на съдиите в България